

Een golf van dankbaarheid welt in mijn hart op. Wat is God eigenlijk goed over ons, dat Hij Tine weer aanvankelijk hersteld heeft willen thuis brengen! — En meteen die stekende pijn van binnen weer: waarom dat andere nu.....? —

De kamer lijkt wel een vruchten- en bloementuin. En dat in de eerste helft van December! Het is een feestelijke kamer, ach, misschien vergeet ik voor een poosje dat knagende verdriet wel..... (Wordt vervolgd)

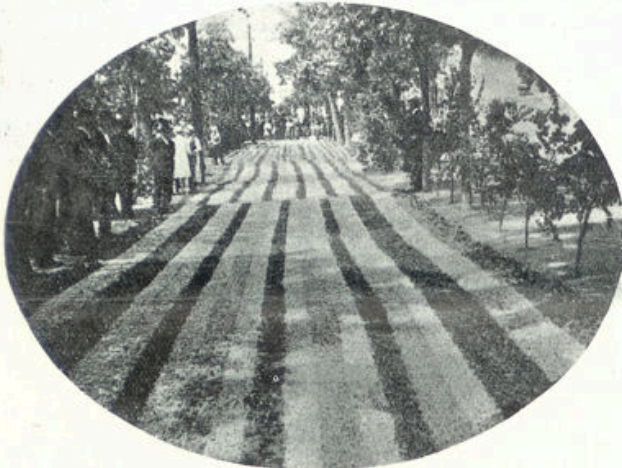
KLEINE HAMERS

In zijn roman „Een Haagsche Joffer” legt Schimmel den Kardinaal de la Cueva deze uitspraak in den mond:

„De mensch vergeet dikwijls zijn eigen leed, als hij zijn naaste ongelukkig ziet”; (immers, leedvermaak is de ééne blijde aandoening, die alle bittere teniet doet.)

Een lezer onderstreepte deze zinsnede, en zette er een vraagteken achter. Een ander schreef er bij: „Ja.”

Wat doet gij?

Een kleed van bloemen, dat meer dan vier kilometer lang is. Het werd aangelegd van levende flora-kinderen bij gelegenheid van een groote processie in Hongarije. De optocht vervolgde zijn weg over het lange bloemenbed.

SCHAPEN ZONDER HERDER

DIT BOEK HERINNERT EENIGERMATE aan het zoo populair geworden „Neveldijk,” maar is er tóch zeer van onderscheiden. Vertelt Ds Hogenbirk, met ernst, maar niet minder humor, „uit het leven van godsdienstige dorpsmenschen,” Rudolf van Reest verhaalt in zijn „Schapen zonder herder,” *) met een stem, die van ontroering beeft, de *historia morbi*, de ziektegeschiedenis van een „godsdienstig dorp.”

Ik weet wáár dat ligt; ik weet ook van goede zijde, dat nagenoeg alles in dit verhaal historische werkelijkheid is. Het is niet romantisch ingekleed; er is naar geen tendenz gestreefd. Hier is alleen de aangrijpende vraag gesteld: „weet gij, dat er in de provincie Zuid-Holland zulke godsdienstige toestanden bestaan?”

Het boek verplaatst ons op een der Zuid-Hollandsche eilanden, en in een omgeving, of mentaliteit, welke men als „lijdelijkheid,” „onderwerpelijkheid,” „ziekelijke of valsche mystiek,” ook wel als „versteende orthodoxie”

*) Uitgave D. A. Daamens Uitg.-Mij., Den Haag.

pleegt aan te duiden. Deze laatste benaming is althans niet juist, want van orthodoxie, *rechtzinnigheid*, is geen sprake meer. De nog aanwezige godsdienstzin is hopeloos krom en scheef gegroeid. Zijn deze menschen voorwerpen van Evangelisatie? Wel neen, ze bezitten immers den Bijbel, „d'n Boek,” en dat sedert eeuwen. Alleen maar, hun Bijbel is samengeschrumpeld tot één enkelen tekst: „Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat.” Waarbij de paar „menschen waar wat mee gebeurd is” natuurlijk zoo vrij zijn zichzelf voor Jakob en al de anderen voor Ezau's te rekenen.

De uit dezen tekst afgeleide geloofsbelijdenis komt in 't kort hierop neer: alle menschen, op een hooge uitzondering na, gaan onherroepelijk naar de hel. En de zeldzame uitzondering, hij, die niet voor eigen rekening ligt, „komt van zijn redding te hooren” — niet op grond der beloften Gods in Christus — maar op grond van een bevindingkje, een woordje, dat hij zoo es mocht komen gekregen te hebben. — (Waar wel niet bij behoeft vermeld te worden dat die „woordjes” meestal kant nog wal raken. Bekend is het geval van de moeder, die „wist” dat haar gestorven dochtertje „in den hemel” was. Want zij, de moeder, had het woordje gekregen: zij heeft haar zwaai en spoor, den ganschen hemel door, wat nota bene in Ps. 19 van de zon gezegd wordt!)

Dit valsche mysticisme, aldus de auteur, heeft wel is waar de kern van het Gereformeerde beginsel nog vastgehouden; dat is de uitverkiezing. Doch dat wordt juist dezen „lijdelijken” tot hun ongeluk. Want de uitverkiezing, *losgemaakt uit het Schriftuurlijk verband*, is het scherpste zwaard, dat de mensch tegen zichzelf kan keeren. De auteur Van Reest, die, diep aangegrepen in de ziel als hij is, voor scherpte niet schroomt, gewaagt van „een geestelijke loterij.” Negentig procent van 't godsdienstige dorp is „onbekeerd.” Maar ze komen trouw ter kerk, ze hebben graag, dat de dienst volle twee uur duurt, en hadden ze hun zin, dan zouden ze weer, als vroeger, drie keer dienst houden. En al dat kerkgaan, evenals hun zuchten en hun vooroverloopen, is anders niet dan het offertje, hetwelk ze betalen voor een lotje, waar de prijs wel eens op vallen kan van een „bevindinkje,” een „narigheidje in hun ingewanden” of hoe ze verder het werk des Geestes plegen aan te duiden in hun godsdienstige kromtaal.

„Maakt deze leer geen zorgeloze of goddelooze menschen?”

Ja zeker. Geen dominee preekt hun zwaar genoeg: 't moet alles ellende en nog eens ellende wezen. De mensch ligt doemwaardig voor God; op schijngronden zal 't niet gaan, enz. Maar verder komen ze niet. 't Is ook opmerkelijk, ze spreken niet van God, Die Vader is in Christus, maar liefst van een Opperwezen; ook wel van een „heilig Wezentje.”

Doch met dat al zijn ze aan dat gestadig gedreun over hel en verdoemenis zóó gewend geraakt, dat ze er geen zier meer om geven. Ze zijn afgestompt. De Ouddijkers zeggen, dat zij „de oude beproefde waarheid” hebben, maar het is, zoo zegt de auteur, niets meer dan een vermolmde schijn-godsdienst, nog dateerend uit het vervaltijdperk van het laatst der achttiende eeuw. En nu het vroeger zoo geïsoleerde eiland geregelde verbinding heeft met het vasteland, zal het moderne leven dien schijnzwaren godsdienst spoedig ondergraven en mogelijk het eiland puur modern worden.

Waar deze eenzijdig gedreven leer der uitverkiezing toe leidt, laat de auteur zien in de bijzondere gevallen. De hardere naturen vervallen tot plomp materialisme; in hun besten tijd vullen de zorgvuldigheden dezer

wereld voldoende hun dagen en komt ziekte of ouderdom, dan wachten ze als een zeker naderend noodlot den dood af.

Maar voor de teedere zielen is de toestand ontzettend. Zoo wordt op pag. 167 v.v. verhaald van een jong meisje, dat aan tering sterven gaat. Ze heeft éénmaal, 't was onder de prediking van een vreemden, natuurlijk door de Ouddijkers gewogen en te licht bevonden, dominee, den Heiland als 't ware vóór zich zien staan, en haar ziel, die altijd zocht en nimmer vond, had een oogenblik gejubeld, omdat ze meende, dat dit voor háár was geweest. Maar „'t volkie,” dat kan vertellen van z'n „weggie” en nergens zoo bang voor is als om „met een ingebeelden hemel naar de hel te gaan” voor anderen dan! — heeft haar al gauw aan 't verstand gebracht, dat „'t nog niks met d'r is,” en nu beaamt ze ten volle, dat ze „zichzelf maar wat wijs heeft gemaakt.”

De eigen dominee, een oude man, kon geen licht geven. Hij was den Ouddijkers een Ouddijker geworden. Zondag aan Zondag had hij trouw verteld, dat de mensch van nature in de verdoemenis ligt. Doch wat had het kind daaraan, die dat natuurlijk best wist, maar van een Zaligmaker wilde hooren . . . Het „volkie” komt de zieke wel veel bezoeken maar alleen om haar te verzekeren, dat „God het moet komen te geven, omdat 't anders niks wordt met 'n doemwaardigen zondaar.” En als de stakkerd radeloos kermt „moeder, als ik maar wist, dat God mijn zonden wilde vergeven . . . kan u dan niet eens voor me bidden moeder?” — dan moet zelfs in dit uiterst oogenblik

de moeder verklaren, dat „als God niet af wil komen, de mensch voor eeuwig verdoemelijk ligt in zonden en misdaden.”

Zoo ligt dan daar het arme, doodzieke Maaïke. Ze weet, dat ze sterven moet; ze klopt dag en nacht aan de Hemelpoort, maar ze durft zichzelf niet eens te vertrouwen, dat ze klopt. Ze weet maar één ding, dat is haar vast ingeprent, en het wordt haar nog voortdurend door haar ziekentroosters voorgehouden: — dezulken, die „een geopenden toegang tot het lieve Wezentje mogen kennen” — dat het allemaal niets geeft en dat je tenslotte toch voor eigen rekening zult moeten komen heen te gaan.

— Gelukkig daagt er voor de beklagenswaardige tenslotte het licht nog. — Het is te breed om alles hier te vertellen; ik raad trouwens alle Christenen aan, die belangstellen in „de godsdienstige kaart van Nederland”, het boek van Rudolf van Reest te lezen.

Wat een zekere ingeleide, bijgenaamd de Profeet, die vooruit van den Hemel de aanzegging had gekregen, dat Maaïke voor eigen rekening zou heengaan, bij 't verlaten van de ziekenkamer, bijna reeds de sterfkamer, zeggen durft is verschrikkelijk.

„'t Is zooals ik direct gezegd heb; geen nagelschrapseltje leven zit d'r in; dat zal zóó de nimmer eindigende eeuwigheid in moeten.”

Doch nog vreeselijker is wat de auteur er op volgen laat:

„De Ouddijkers vonden dat zoo erg niet. Was het niet hun aller lot, op een enkele uitzondering na . . . ?”

HENDRIKA KUYPER—VAN OORDT

Naar een kunstfoto

De nooit rustende, waarbij en waarop in de zomermaanden zoovelen rust en verkwikking zoeken.